

שקלא וטריא

— סכום על דף היום —

לעלו נשמת
דינה ליבא בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
תנצב"ה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין
אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן
(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר
{משלי ח} אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

בבא קמא ז

כדמר רב^ה דתניא הרי שהיו לו בתים שדות וכרמים שווים מאתים זוז, ואינו מוצא
למוכרן, מאכילין אותו מעשר עני עד מחצה.
רבה מתקשה להבין את דין זה באיזה אופן מדובר:

היכי דמי?

אי הוול ארעתא דכ"ע, ודידיה נמי זל בהדיה, אפילו טובא נמי ליספי ליה שהרי
עכשיו אין לו, ומי שיש לו מאתים פחות דינר יכול לקבל אפילו אלף זוז בבת אחת?
אלא^ט דאוקיר ארעתא דכולי עלמא, ודידיה איידי דעייל ונפיק אזוזי, זל ארעה.
אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה שאכן שוות מאתים זוז?

[עד כאן דף ז עמוד א]

מי שלוקח שדה בניסן, יכול לחרוש אותה בימות החמה ולזרוע בתשרי ובמרחשוון, אך
מי שלוקח בימי תשרי, שאין מספיק לו לזרוע, לוקח במחיר זול.
(מסקנה) לא צריכא דביומי "ניסן יקרא ארעתא, וביומי תשרי, זל ארעתא:
דכ"ע נטרי עד ניסן ומזבני, והאי הואיל ואצטריכא ליה זוזי זבי כדהשתא תשרי.

לכן: עד פלגא, אורחיה למיזל, טפי לאו אורחיה למיזל.

עתה אביי משווה דין זה לנזקין ומתיר מתי משלם מיטב או סובין:

והכא נמי גבי נזקין שהזיק קרקע של חבירו בימי תשרי שהוא יותר זול, ושווה עתה מאה
זוז. וכשבא לגבות מקרקעותיו של מזיק דינה בעידית.
היה למזיק קרקע סמוך לבינונית של ניזק, ורצה לקבל ממנו עם העודף שיש בינה
לעידית, שהרי דינו בעידית, וכך הציע למזיק:

ואי א"ל איהו^{יז}: הב לי בינונית טפי פורתא ממה שאתה צריך לשלם לי מעידית,
א"ל מזיק: אי שקלת כדינך^{בעידית} שקול כדהשתא, ואי לא, שקיל^{מבנונית} כיוקרא
דלקמיה. ולומדים זאת מ'שיב' אפילו סובין, דהיינו שאם הוא מעוניין לקבל את השדה
הבינונית כשנזק הוא בזמן היוקר יכול לקבל, שהרי הוא שווה כסף בימי ניסן.

עתה הגמרא מקשה עליו, שאין דמיון לדינו של רבא, ומנסה לדמותו לדין אחר, ולאחר מכן
הגמרא חוזרת לשאלה הראשונה.

(קושיה) מתקיף לה רב אחא בר יעקב א"כ הורעת כחן של נזקין אצל בינונית
וזיבורית? דרחמנא אמר ממיטב, ואת אמרת מבינונית וזיבורית נמי לא?
אלא אמר רב אחא בר יעקב אי איכא לדמויי דינו של רבה לב"ח מדמינן ליה, דהיינו
שהמלווה הלך לגבות מהלווה בימי תשרי (זול) והציע לו שיתן לו את הקרקעות של זיבורית עם
ההפרש ממנה לבינונית - כדלהלן:

בעל חוב דינה בבינונית, ואי א"ל^{מלווה} הב לי זיבורית טפי פורתא.

א"ל לו^ה אי שקלת כדינך, שקול כדהשתא, ואי לא, שקיל כי יוקרא דלקמיה.
(קושיה) מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא: א"כ נעלת דלת בפני לוי?
דא"ל אילו הווי לי זוזי הווי שקלי כדהשתא, השתא דזוזי גבך אשקול כיוקרא
דלקמיה!?

אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא אי איכא לדמויי לכתובת אשה מדמינן, כגון
שנתן לה גט בתשרי (שהוזל קרקעותיו). דהא כתובת אשה דינה בזיבורית,
ואי אמרה ליה: איהי הב לי בינונית בציר פורתא.

אמר לה^{הבעל} אי שקלת כדינך שקול כדהשתא, ואי לא, שקלי כיוקרא דלקמיה.

מכל מקום קשיא – חוזרים לשאלה הראשונה:

אילימא לאומר הרי עלי מנה לבדק הבית ונתחייב בדיבורו, ובא הק"ו לומר דאתי גזבר
ושקיל מעידית:

(דחיה) לא יהא אלא בעל חוב^{דהקדש}, ובעל חוב דינו בבינונית.

ואפילו אם תמצא לומר בעל חוב שקיל בעידית כניזקין – עדיין לא יכולים ללמוד הקדש
מבעל חוב כדלהלן:

(דחיה) מה לבעל חוב^{דהדיוט} שכן יפה כחו בניזקין לשלם כאשר הזיק - תאמר
בהקדש שכן הורע כחו בניזקין שהמזיק את ההקדש פטור ולכן גם בבע"ח של הקדש לא
ישלם ממיטב.

(מסקנה) דנגחיה תורא דידן לתורא דהקדש - ר"ע"י סבר לה כר"ש בן מנסיא:

כתוב בתורה וְכִי-יִגַּף שׁוֹר-אִישׁ אֶת-שׁוֹר רֵעֵהוּ וְלֹא שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וְמָת וּמָכְרוּ אֶת-

הַשׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת-כֶּסְפוֹ^{חצי נזק} וְגַם אֶת-הַמֶּת וְיָחֲזוּ.

יש מחלוקת מה דורשים מ"רעהו". ר"ש בן מנסיא סובר שבא להחמיר
עליו ולומר שאם נגח שור של הקדש משלם נזק שלם. ורבנן סברי שבא
לפטור מתשלומים, כלהלן:

דתניא ר"ש בן מנסיא אומר שור של הקדש שנגח לשור של הדיוט
פטור ושל הדיוט שנגח לשור של הקדש בין תם ובין מועד משלם נזק שלם, היינו
משום שברעהו תם משלם חצי נזק, אך בהקדש משלם את הכל.
הגמרא מקשה מדוע צריכים להעמיד מחלוקת כיצד שיימין בדניזק או מזיק פליגי:

(קושיא) דלמא דכ"ע בדניזק שיימין ומשלם מזיבורית של מזיק, והכא בפלוגתא
דר"ש בן מנסיא ורבנן קמיפליגי כלומר ששמע ר"ע שפטר רבי ישמעאל מלשלם בהקדש
ועל זה בא ר"ע לחלוק עליו.

(תירוץ) א"כ מאי לא בא הכתוב דמשמע שבקרא גופיה פליגי, וקאמר ר"ע לא בא הכתוב
לכך אלא לכך.

הואיל ומן העידית של ניזק יסבור ר"ע, ובא הפסוק להקל למזיק שמשלם מן הזיבורית: מאי
ק"ו להקדשהרי זה גרועותא!
ועוד תניא בהדיא מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו
של ניזק דברי רבי ישמעאל רע"א מיטב שדהו של מזיק ומיטב כרמו של מזיק.
כיצד משלם ממיטב או אפילו סובין

כי יבער-איש שדה אחרים ושלח את- (בעירה) [בעירו] ובער בשדה אחר מיטב
שדהו ומיטב כרמו ישלם:
בעל הבור ישלם כסף ישיב לבעליו והמת יהיה-לו:

רמי ליה אביי לרבא כתיב מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם, מיטב אין, מידי אחרינא
לא.

(קושיה) והתניא ישיב^{מיותר}: לרבות שוה כסף ואפילו סובין.

א. רבא לא קשיא כאן מדעתו שהב"ד לא הוצרכו לכופ אותו לשלם, משלם אפילו סובין
כאן בעל כרחו בב"ד, שאז משלם מיטב. - דיקא נמי דכתיב ישלם בעל כרחו.
(קושיה) א"ל אביי מי כתיב ישולם!? ישלם כתיב? מדעתו משמע.

ב. אביי-

לפני חילוקו מביא דין לגבי לקט שכחה ומעשר עני שממנו יכולים לדמות לנזקין, והיינו
לגבי מי שיש לו מאתים זוז, שאינו מוגדר כעני ולכן אינו יכול לקבל את המתנות הללו.
הברייתא דנה לגבי משהו שיש לו קרקע שווה מאתים זוז אך אינו יכול למכור עתה,
שנותנים לו מאה זוז עד שימכור את שדהו במאה זוז, שהשדות לא הוזלו יותר ממחצה,
כדלהלן:

¹⁰ תוספות ד"ה ורבי עקיבא סבר לה כר' שמעון. תימה לעיל (דף ה.) כי מוקי לה עדים זוממין
כר"ע ליקשי אי ר"ע ליתני תרי גוויי שור שור דאזיק שור דהדיוט ושור דאזיק שור דהקדש וי"ל
דבהקדש לא קמייר אך קשה כי נמי סבר כר"ש לפרוך מה להדיוט שכן יפה כחו בנזקי אדם
[שדרשו את 'כי יאכל' פרט למזיק את ההקדש] ולמאי דפי' דלא דרשין כי יאכל פרט למזיק
דלא משלם כלל אלא משום דכתיב רעהו אתי שפיר [שלולא שור רעהו היינו דורשים למעט
חומש אך את הקרן ישלם, לכן לפי ר"ש באמת ממעט דווקא חומש] אך קשה ולפרוך שכן יפה
כחו בנזקי בור:

¹¹ תוספות ד"ה אי דאייקור ארעתא אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה. אף על גב שאינו מוצא
ליתן עליהם מאתים זוז לא יטול כלל לפי שגרם לעצמו ופשע דלא הוי ליה למיעיל ולמפיק אזוזי
אבל אם לא פשע אפילו שוות יותר ממאתים זוז יכול ליטול קודם שימכור בפחות משויין ורב
אלפס מפרש בעשר ועד מחצה היינו עד שימצא שיקנה אותם לכל הפחות בחצי דמיהן וגרסינן

בתר הכי אילימא דזיל ארעתא דכ"ע ודידיה נמי זל בהדיה אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה
פירוש אפילו הוזלו כל כך שאפילו המחצה לא יתנו לו לא ליספו ליה כיון דזל ארעתא דכ"ע
שוות מאתים זוז אף לפי הזול אלא דאייקור כ"ע אפילו טובא נמי ליספו ליה פי' אפילו מוצא
שיתנו טפי ממחצה מ"מ ליספו ליה עד שימצא למוכרן בשויין דמה שאין מוצא למוכרן בשויין
לפי שרואין אותו שהוא דחוק ואית דגרס אי דזולי כו' אפילו טובא נמי לא ליספו ליה פי' אפילו
הוזלו הרבה לא ליספו ליה כיון דשוות מאתים זוז, וזול נמי דכ"ע ואי דאייקור [אם שמרו
הקרקעות על ערכם אלא הוא גרם שיוזלו אפילו במקצת] אפילו פורתא ליספו ליה פירוש אפילו
הוזלו פורתא: [טובא ופורתא מתייחס לשיעור ההוזלה
י' תוספות ד"ה דביומי ניסן יקרי ארעתא. וא"ת התינח שדות כדפי' הקונטרס לפי שיחרוש בקיץ
ויזרע במרחשון אלא בתים מאי חילוק יש בהן בין ניסן לתשרי וי"ל שרגילין שייקרו בזמן
שרגילין לשכור הבתים ולאחר ששכרו זילו:

בבא קמא ז

ג. **אמר רבא כל דיהיב ליה ממיטב ליתבי ליה** ר"ל שאם יפרע לו בסובין צריך ליתן לו את המעולים שלו.

(קושיה) **והא מיטב שדהו כתיב** ולפי דברך היה אמור לכתוב 'מיטב' סתם?

ד. **רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע מבי רב פרשוה-**
כל מילי מיטב הוא: דאי לא מזדבן הכא, מזדבן במתא אחריתי, לבר מארעא,
דליתבי ליה ממיטב כי היכי דלקפוץ עלה זבינא ולכן כתוב מיטב לגבי שדה בלבד.

ה. [לקמן (ט).] יבואר התירוץ של רב הונא ורב אסי – שיכול לשלם לו או כסף או שדה.

אמנם, כשאין לו אחד משניהם, יכול לפרוע בשווה כסף ואפילו סובין.]

שמין עידית משל עולם או בשלו

בעא מיניה כשהן שמין: בשלו הן שמין או בשל עולם הן שמין? ר"ל כשלמזיק יש זיבורית ועידית, והזיבורית שלו מעולה ושווה לעידית של העולם, האם משל עולם הן שמין, ויגבה מן הזיבורית או משלו הן שמין וצריך לפורעו מעידית.

אליבא דרבי ישמעאל - לא תבעי לך דאמר בדניזק שיימין.

כי תבעי לך אליבא דרבי עקיבא דאמר בדמזיק שיימין:

להלן צדדי הספק:

מאי מיטב שדהו אמר רחמנא למעוטי דניזק - שאם הזיבורית של המזיק שווה לעידית של הניזק אינו יכול לגבות מהזיבורית שלו, מכיוון שביחס לעולם היא זיבורית.

או דלמא למעוטי דעלמא נמי – וצריך להיות מיטב של הניזק עצמו.

אמר רבי אבא רחמנא אמר מיטב שדהו ואת אמרת בשל עולם הן שמין!?

הברייתא למטה דנה כיצד הדין לגבי אדם שצריך לשלם נזקין - שדינו בעידית, בעל

חוב - שמן התורה דינו בזיבורית אך מדרבנן בבינונית, וכתובת אשה שגובה מן הזיבורית:

(קושיה) **איתיביה- ברייתא (1)**

(1) **אין לו אלא עידית: כולם גובין מן העידית.**

(2) **בינונית: כולם גובין בינונית.**

(3) **זיבורית: כולם גובין זיבורית.**

(4) **היו לו עידית ובינונית וזיבורית: נזקין בעידית, ובעל חוב בבינונית, וכתובת**

אשה בזיבורית, משום שיותר ממה שהאיש רוצה לישא, האשה רוצה להינשא.

(5) **עידית ובינונית: נזקין בעידית, ב"ח וכתובת אשה בבינונית.**

(6) **בינונית וזיבורית: נזקין ובעל חוב בבינונית, וכתובת אשה בזיבורית.**

(7) **עידית וזיבורית: נזקין בעידית, ובעל חוב,** שתיקנו שגובה מבינונית משום חשש

נעילת דלת בפני לוויים, אמנם כשאין לו, גובה בזיבורית, וכתובת אשה בזיבורית.

[עד כאן דף ז עמוד ב]